gemeente Rheden

Samen Leven

in Rheden

KOERSDOCUMENT SOCIAAL DOMEIN

GEMEENTE RHEDEN 2024

Gea Hofstede en Ronald ter Hoeven,
wethouders sociaal domein gemeente Rheden

Voorwoord

Wat zijn wij blij met al die betrokken en actieve inwoners in onze gemeente! We zien en ontmoeten veel mensen die op hun eigen krachtige manier bijdragen aan onze Rhedense samenleving. Hun inzet kunnen we niet missen. Deze inwonerskracht, maatschappelijke organisaties, verenigingen en ondernemers maken onze gemeente voor iedereen een fijne plek om te leven. Samen bereiken we altijd meer dan los van elkaar.

We hebben grote uitdagingen. In onze gemeente is de vergrijzing hoog, er is krapte op de woningmarkt en de sociaaleconomische problematiek is relatief groot. We hebben te maken met een toenemende vraag naar professionele hulp en dus stijgende zorgkosten. De financiële vooruitzichten van de gemeente maken deze problemen nog uitdagender.

Het is daarmee nu dan ook, meer dan ooit tevoren, de tijd om duidelijke keuzes te maken en alle kansen te benutten om samen te werken. Het is ook de tijd om van onze inwoners te vragen dat zij meer zelf of samen met familie, vrienden of buren oplossingen zoeken. Van ouders verwachten we dat zij hun kinderen leren omgaan met de uitdagingen die het leven biedt. Ups en downs horen erbij. We gunnen kinderen dat zij worden voorbereid op de realiteit van het leven. Door reëel naar situaties te kijken, hopen we dat het grote beroep op de formele jeugdzorg een halt wordt toe geroepen.

Ouderen gunnen we een zo ‘ongestoord mogelijke’ oude dag, waarbij zij hulp en ondersteuning krijgen vanuit hun directe omgeving. Voor hen geldt dat de professionele, geïndiceerde zorg uiteraard beschikbaar moet blijven. Daarbij hebben mensen die dit niet op een andere manier kunnen vinden of zelf kunnen betalen, voorrang.

De visie die wij u in dit Koersdocument Sociaal Domein aanbieden gaat over de gemeente Rheden die wij in 2040 willen zijn. Een gemeente waar inwoners prettig met elkaar samenleven, naar elkaar omkijken en er voor elkaar zijn, ieder naar eigen vermogen. Waar leefbaarheid en samenredzaamheid van inwoners in kwetsbare situaties voorop staan en de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Daarbij maken we gebruik van elkaars kracht, energie en positiviteit zoals die er al jaren is. Op deze kracht, energie en positiviteit bouwen we voort wanneer we elkaar meer dan ooit nodig hebben.

Samen staan we sterk!

Gea Hofstede en Ronald ter Hoeven,
wethouders sociaal domein gemeente Rheden

Inhoud

1 Inleiding 6

2 Rheden in cijfers en beeld 9

3 De kijk van inwoners op Samen Leven in de gemeente Rheden 11

4 De leidende principes 13

5 De gemeente die we willen zijn, onze koers en opgaven 14

6 Opgaven en ambities 17

BESTAANSZEKERHEID, SOCIALE BASIS, GEZOND EN VITAAL VAN -10 MAANDEN TOT 100+ JAAR

7 Slothoofdstuk 33

& Begrippen en definities 36

Inwoners kijken naar elkaar om en dat is de sleutel voor een prettige samenleving

Inleiding

SAMEN LEVEN IN RHEDEN

In de gemeente Rheden werken we volop samen met inwoners en partners als buurtverenigingen, vrijwilligersorganisaties, scholen, sportverenigingen en huisartsen. Met elkaar creëren we een samenleving waarin zoveel mogelijk mensen zich gelukkig voelen en fysiek & mentaal gezond zijn.

We vroegen inwoners en partners wat hen bezighoudt, wat zij belangrijk en nodig vinden. We vroegen hen waar ze zelf al mee bezig zijn, waar ze (samen) mee aan de slag willen en wat ze daarbij eventueel van de gemeente verwachten.

SAMEN MET INWONERS EN PARTNERS

Naast de mening van inwoners en partners, keken we naar de taken van de gemeente, onderzochten we de feiten & cijfers over onze gemeente en beschreven gezamenlijk de trends en ontwikkelingen voor de komende jaren. Op basis van al deze informatie schreven we dit document. Hierin staan de belangrijkste opgaven van de komende jaren en dat wat we op langere termijn in onze samenleving willen bereiken.

Hóe we dat gaan bereiken, staat niet in deze visie. De manier waarop we onze doelen bereiken, werken we met inwoners en partners uit in de uitvoeringsagenda.

ROL GEMEENTE

Initiatieven beginnen vaak in de samenleving. Inwoners pakken veel op. Zaken waarvoor we als gemeente het initiatief kunnen én willen nemen, kiezen we gericht. Samen met inwoners en/of partners bepalen we per situatie, onderwerp en wijk wie wat oppakt en wat de rol van de gemeente dan is. We kiezen bewust in welke wijken we meer doen.

MEERJARIG PROCES VAN SAMEN LEREN EN DOEN

De gemeenschap is van ons allemaal. Inwoners, maatschappelijke organisaties, vrijwilligers, verenigingen en ondernemers doen veel en zitten vol ideeën. We werken samen omdat we dan méér bereiken dan ieder apart. Daarom werken we met een gezamenlijke uitvoeringsagenda en zijn we doorlopend in gesprek met onze inwoners en partners. We maken met elkaar afspraken over wie wat doet, ieder vanuit de eigen mogelijkheden. Dit proces om tot deze gezamenlijke uitvoeringsafspraken te komen, is nieuw. Dit visiedocument staat aan het begin van een meerjarig proces van samen leren & ontwikkelen. We ontdekken al doende hoe we onze gezamenlijk bepaalde opgaven bereiken.

GEMEENTE DIE WE WILLEN EN KUNNEN ZIJN

Vanuit de wetenschap dat we het de komende jaren met minder middelen moeten doen, gaat deze visie niet alleen over de gemeente die we willen zijn maar ook over de gemeente die we kunnen zijn de komende jaren. Deze visie is dan ook een leidraad om besluiten te nemen over de inzet van de schaarse middelen.

SAMEN LEVEN IN RHEDEN

Iedereen in de gemeente Rheden heeft de mogelijkheid om op een prettige manier samen te leven met anderen.

← **Samen Leven gaat over alles wat inwoners raakt in hun dagelijks leven.** *Zoals: bestaanszekerheid, kansrijk opgroeien en ontwikkelen, omzien naar elkaar, veerkracht en zelfredzaamheid, geïndiceerde ondersteuning en zorg (Wmo en Jeugdwet).*

→ **Voor alle inwoners van de gemeente Rheden**
Ongeacht: leeftijd, culturele achtergrond, inkomen, gender en talenten.

→ **Inwoners kunnen overal meedoen in hun leefomgeving**
Zoals: op school, in de buurt, bij de vereniging, op het werk.

SAMENLOOP VAN HET SOCIAAL DOMEIN EN LEEFOMGEVING

De plek waar je woont en samenleeft met anderen is van invloed op je gezondheid en welbevinden. De straat, wijk of het dorp maken van een huis een 'thuis'. Dit is extra belangrijk voor onze inwoners in bestaansonzekerheid en inwoners met fysieke en mentale beperkingen. Hun leven speelt zich met name af in de wijk waar ze wonen.

Voor prettig samen leven is het belangrijk dat openbare ruimten en publieke plekken uitnodigend zijn. Die plekken maken het mogelijk om sociale banden met wijkgenoten te onderhouden, vergroten het gevoel van veiligheid en versterken het gevoel thuis te zijn in de eigen wijk. Het belang van fijne wijken met aandacht voor elkaar komt tijdens gesprekken met inwoners vaak naar voren.
Vanuit het sociaal domein en het ruimtelijk domein werken we daarom integraal aan opgaven die invloed hebben op de leefbaarheid in onze wijken en dorpen. Dit zijn bijvoorbeeld:

- Integrale wijkaanpak
- Toekomstbestendig woningaanbod in veerkrachtige wijken
- Langer zelfstandig thuis wonen voor inwoners met een ondersteuningsbehoefte
- Gezondheid en bewegen in de fysieke leefomgeving

In de gemeente
Rheden maken we
gebruik van elkaars
kracht, energie
en positiviteit

Rheden in cijfers en beeld

VERGRIJZING EN STIJGENDE LEEFTIJDSVERWACHTING

46.000

HET INWONERSAANTAL VAN DE GEMEENTE RHEDEN
In 2040 telt Rheden zo'n 46.000 inwoners.

VERGRIJZING NEEMT TOE

In vergelijking met andere Nederlandse gemeenten, telt Rheden veel 65-plussers.

DRUK OP HET ZORGSYSTEEM NEEMT TOE

Door de vergrijzing en een verder stijgende levensverwachting krijgen meer inwoners ouderdomsziekten. Dat betekent dat de druk op het hele zorgsysteem toeneemt, van hulp bij het huishouden tot verpleeghuiszorg en mantelzorg.

HET PERCENTAGE POTENTIËLE MANTELZORGERS DAALT

De groep 50- tot 74-jarigen biedt relatief de meeste mantelzorg. Het percentage potentiële mantelzorgers daalt door de samenstelling van de bevolking en door het stijgend aantal inwoners zonder kinderen. Terwijl de vraag naar mantelzorg groeit. Bijkomend probleem is dat het aantal eenpersoonshuishoudens verder toeneemt. Mantelzorg zal dus vermoedelijk steeds vaker door leeftijdsgenoten worden uitgevoerd. Buren en vrienden worden de komende jaren steeds belangrijker.

DE SOCIALE BASIS ALS CEMENT VAN DE SAMENLEVING

DE SOCIALE BASIS BESTAAT UIT *voor iedereen zonder indicatie toegankelijk*

persoonlijke netwerken	informele netwerken	inwonersinitiatieven	formele netwerken
vrijwilligers	+	beroepskrachten	

Veel inwoners zien om naar elkaar. De beroepskrachten in het welzijnswerk sluiten aan op inwonersinitiatieven. De toenemende ondersteuningsbehoefte in de nabije toekomst kan niet alleen vanuit het geïndiceerde maatwerk worden geleverd. Er is onvoldoende personeel en er zijn onvoldoende financiële middelen om dit op deze wijze voort te zetten. Een sterke sociale basis is nodig om ook in de toekomst prettig samen te kunnen leven en waarin omzien naar elkaar nog belangrijker wordt. Door onze sociale basis te versterken, kunnen we de financiële en personele tekorten in de zorg beter opvangen.

SOCIAALECONOMISCHE POSITIE

16,7%

16,7% VAN DE RHEDENAREN GEEFT AAN DAT ZE MOEITE HEEFT ROND TE KOMEN (voldoende inkomen en beschikken over een buffer)

(SEP) DE SOCIAALECONOMISCHE POSITIE

LAAG — minder kansen om te ontwikkelen

afhankelijk van:

opleidingsrichting
voldoende en voorspelbaar inkomen

HOOG — meer kansen om te ontwikkelen

In sommige wijken in de gemeente Rheden wonen relatief veel inwoners met een lage sociaaleconomische positie (SEP). We zien dat inwoners met praktische opleidingen, flexibele arbeidscontracten en een onvoorspelbaar inkomen ook minder kansen hebben om zich te ontwikkelen. **DE KANSENONGELIJKHEID TUSSEN DE INWONERS MET EEN HOGE EN EEN LAGE SEP NEEMT VERDER TOE.**

GEZONDHEID EN VITALITEIT

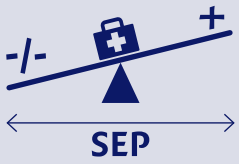

Het verschil in gezondheid en levensverwachting tussen inwoners met een hoge SEP (over het algemeen een goede gezondheid) en inwoners met een lage SEP (over het algemeen een slechtere gezondheid) vraagt om een specifieke aanpak en preventieve gezondheidsmaatregelen.

WIJKEN IN RHEDEN

DE SITUATIE IN DE GEMEENTE RHEDEN VERSCHILT VAN WIJK TOT WIJK.
Er zijn wijken waar het heel goed gaat. Inwoners geven aan zich in het algemeen gelukkig te voelen. Maar er zijn ook wijken waar alle seinen op rood staan. Vooral in wijken met een hoog percentage sociale huurwoningen staat de zelfredzaamheid en de samenredzaamheid onder druk. Bewoners hebben genoeg te stellen met het leven van alledag en zien daardoor weinig ruimte om anderen te helpen. Problemen concentreren zich en nemen toe.

Een verdere uiteenzetting van de trends en ontwikkelingen en data over de gemeente Rheden treft u aan in bijlage 1.

De kijk van inwoners op Samen Leven in de gemeente Rheden

OMZIEN NAAR ELKAAR

Inwoners in de gemeente Rheden helpen elkaar op allerlei manieren. Veel mensen hebben een netwerk van familie, vrienden en buren om zich heen. Een fijne buurt is voor veel mensen belangrijk. Daarmee bedoelen ze een fijne, groene wijk met bewoners uit alle (leeftijds-)groepen. Inwoners spreken lovend over hun buurt als een warm bad wanneer er een sociaal netwerk is en de leefomstandigheden prettig zijn. Als dit niet het geval is, is het voor inwoners moeilijker om dichtbij de steun te vinden die mensen soms (tijdelijk) nodig hebben. Uit de gesprekken blijkt dat er behoefte is aan meer sociale cohesie.

HULP EN ONDERSTEUNING

Als mensen tijdelijk of wat langer durend hulp nodig hebben, vinden ze het over het algemeen lastig om hulp te vragen in de directe omgeving. Denk bijvoorbeeld aan het doen van boodschappen, hulp in het huishouden of ondersteuning van het gezin. Tijdelijk zélf die ondersteuning geven, vinden de meeste inwoners geen probleem. Dit ervaren mensen over het algemeen niet als belastend. Sterker nog: ze doen het graag.

Dit wordt anders wanneer de ondersteuning een structureel karakter krijgt en toeneemt in zowel frequentie als in zwaarte. Als duidelijk is dat professionele ondersteuning nodig is, dan blijkt het formuleren van de hulpvraag soms lastig. Welke steun hebben we precies nodig? Wanneer stellen we de hulpvraag? Kunnen we nog wachten? Bij wie moeten we zijn? Bij de gemeente? Ook blijken er nog andere overwegingen te zijn om geen hulp te vragen: trots (‘we kunnen het zelf wel’) en zorgen over kosten zijn vragen en overwegingen waarmee inwoners worstelen.

Op het moment dat inwoners aankloppen bij de gemeente is de ervaring verschillend. Inwoners die weten welke hulpvraag ze moeten stellen, ervaren het contact als positief. Inwoners die worstelen met het goed onder woorden brengen van hun hulpvraag zijn wat minder positief. Dan duurt het vaak langer voordat de vraag helder is en de ondersteuning ingezet kan worden. Inwoners geven aan dat voor hun gevoel de gemeente op afstand is gekomen doordat meer zaken digitaal gaan. Er is duidelijk behoefte aan communicatie met mensen van vlees en bloed en een overheid die uitgaat van vertrouwen.

PREVENTIE EN GEZONDHEID

De noodzaak tot preventie leeft sterk bij gemeenten maar niet bij onze inwoners. Nut en noodzaak van preventie is wel bekend, maar ernaar leven is een ander verhaal. De motivatie is beperkt. Inwoners geven aan dat ze te weinig kennis hebben en zich niet bewust zijn van de voordelen van preventie. ‘We weten wat goed voor ons is maar we handelen er niet naar’. Fietsen en wandelen worden bijvoor-beeld veel genoemd, meestal zonder een duidelijk beeld van de invloed van deze activiteiten op gezondheid of een verband met bijvoorbeeld gezond eten.

WANNEER INWONERS 10.000 EURO TE VERDELEN HEBBEN

45%
geeft dit geld uit aan
HET ONTWIKKELEN VAN BASISVAARDIGHEDEN

38%
geeft dit geld uit aan
HET ONDERSTEUNEN VAN VRIJWILLIGERS EN MANTELZORGERS

35%
geeft dit geld uit aan
FIJNE WIJKEN EN BUURTEN, MET AANDACHT VOOR ELKAAR EN VEERKRACHT

Inwoners creëren, met elkaar, een samenleving waarin zoveel mogelijk mensen zich gelukkig voelen en fysiek & mentaal gezond zijn.

De leidende principes

Samen met inwoners, partners en de gemeenteraad komen we uit op 8 leidende principes: de 8 gouden regels van de gemeente Rheden. Deze leidende principes geven richting aan beleid en uitvoering. De leidende principes hangen met elkaar samen. Het ene principe kan niet zonder het andere leidende principe.

Wat betekenen deze leidende principes voor ons als gemeente/inwoners/partners?
De leidende principes staan voor onze grondhouding, de basis waarop we als gemeente samenwerken met onze inwoners en partners. Deze principes zijn de waarden van waaruit wij werken. Ze zijn mede bepalend in de besluitvorming. Naast de leidende principes geven de maatschappelijke opgaves en de financiële kaders richting aan de uitvoering.

De gemeente heeft een verbindende rol.

We zijn voortdurend op zoek naar gezamenlijke behoeften en belangen en brengen die samen zodat samen en in verbinding met elkaar gewerkt wordt aan de doelen die we nastreven. We werken aan nieuwe relaties en onderhouden deze door er aandacht aan en ruimte voor te geven.

Ondersteuning is laagdrempelig en dichtbij aanwezig.

We communiceren en werken proactief om inwoners zo snel mogelijk juiste ondersteuning te geven. Dit gaat om de ondersteuning vanuit gemeente, de informele en/of formele organisaties. De invulling hiervan is afgestemd op de hulpvraag.

Voorkomen is beter dan genezen.

We zetten stevig in op preventie. Hiervoor zetten we gezamenlijk collectief beschikbare activiteiten in, afgestemd op de behoefte in de wijk.

Rheden investeert in innovatie en nieuwe samenwerkingsverbanden.

Toekomstige opgaven vragen om niet-traditionele oplossingen. Samen met inwoners en partners bedenken we nieuwe toekomstbestendige oplossingen op maat. Wij moedigen creativiteit en innovatie aan op regionaal en lokaal niveau. We geven ruimte aan Right to challenge.

De inwoner staat centraal.

We sluiten aan bij de inwoner. De taal, behoefte en de persoonlijke situatie staat centraal bij het gesprek dat we voeren met inwoners en we komen samen met de inwoner tot een oplossing voor iedere unieke situatie.

Inwoners ondersteunen elkaar.

We sluiten aan bij wat inwoners nodig hebben, om elkaar te ondersteunen in hun woning, straat, buurt, dorp of bij hun club/hobby/vereniging.

Inwoners voelen zich fijn in de woonomgeving.

Een schone, groene woonomgeving met sociale cohesie zijn belangrijke graadmeters. Betrokken zijn bij je buurt is belangrijk voor het welbevinden.

Gezond vertrouwen.

Als gemeente werken we vanuit vertrouwen in plaats van wantrouwen. We gaan ervanuit dat de meeste mensen deugen en daar handelen we naar.

Wat vragen deze leidende principes van onze organisatie?

Zodra de leidende principes zijn ingebed in onze organisatie, bij onze inwoners en partners is het van belang om elkaar hierop te blijven aanspreken. We houden deze leidende principes scherp met elkaar. Het is belangrijk dat helder blijft ‘hoe we dit in Rheden met elkaar doen’. Zo maken we met elkaar de uitvoeringsagenda tot een succes.

De gemeente die we willen zijn, onze koers en opgaven

ONZE KOERS

Met deze nieuwe koers versterken we de samenhang en samenwerking in het Sociaal Domein, want we doen het samen: de gemeente, inwoners en partners.

MEER SAMENHANG

MEER SAMENWERKING

DE SAMENLEVING
alle inwoners, partners en de gemeente

voor

Dit doen we omdat

Iedereen kan zoveel als mogelijk meedoen en leeft fijn met elkaar samen

Om dat te bereiken

- **Investeren wij in wijken waar de leefbaarheid onder druk staat**
- **Richten we ons op jeugdigen en inwoners in kwetsbare situaties**

ONZE OPGAVEN

We willen dat iedereen in de gemeente Rheden kan meedoen en fijn samen leeft. Om dit te realiseren zetten we in op vier opgaven:

- BESTAANSZEKERHEID
- INTEGRALE WIJKAANPAK TE BEGINNEN IN DIEREN STENFERT
- DE SOCIALE BASIS
- GEZOND EN VITAAL VAN -10 MAANDEN TOT 100+ JAAR

BESTAANSZEKERHEID

1. Alle inwoners beschikken over de basisvaardigheden, zoals lezen, schrijven en digitale vaardigheden
2. Wij voorkomen schulden bij jeugdigen en inwoners met een laag inkomen
3. Inwoners met een laag inkomen maken optimaal gebruik van inkomensregelingen
4. Alle inwoners met een bijstandsuitkering doen mee naar vermogen

Financiële bestaanszekerheid hebben is belangrijk om de rust en ruimte te vinden die nodig is om een bijdrage te kunnen leveren aan de samenleving en je te ontwikkelen. Die financiële bestaanszekerheid gaat niet alleen over de zekerheid van voldoende en voorspelbaar inkomen, maar ook over betaalbaar wonen en de mogelijkheid om een financiële buffer op te bouwen voor onverwachte uitgaven.

Dit geldt ook voor het vinden en behouden van (vrijwilligers) werk of een zinvolle dagbesteding, omdat dat niet alleen bijdraagt aan je bestaanszekerheid, maar er ook een uiting van is. Vanuit deze basis is meedoen mogelijk en vergroten we de kansengelijkheid.

DE SOCIALE BASIS

5. Als gemeente garanderen wij ontmoeting voor inwoners in kwetsbare situaties
6. Vrijwillige inzet ondersteunen waar nodig
7. Sociale leefbaarheid vergroten in wijken waar de veerkracht onder druk staat
8. We beschikken over een robuuste sociale basis
9. Gespecialiseerde hulp is beschikbaar voor inwoners in de meest kwetsbare situaties

De sociale basis is nog sterker. De inwoner moet te allen tijde zo licht als mogelijk en zo dichtbij als mogelijk passende zorg en ondersteuning kunnen ontvangen.

De sociale basis bestaat uit persoonlijke, informele en formele netwerken en inwoners-initiatieven die zonder indicatie toegankelijk zijn. In de sociale basis zijn zowel vrijwilligers als beroepskrachten actief. Zij vormen het cement van de samenleving.

De sociale basis is niet statisch: voorzieningen, activiteiten en initiatieven komen en gaan. In een sterke sociale basis komen samen-redzaamheid en zelfredzaamheid bij elkaar. Het is pas echt een stevig en breed fundament als op de juiste momenten specialistische, professionele ondersteuning erbij wordt gehaald. Met deze hulp kan worden gewerkt aan zelfregie en normalisering van de situatie zodat de inwoner weer verder kan. Bij alle samenwerkingen is het vertrekpunt altijd de inwoner.

GEZOND EN VITAAL VAN -10 MAANDEN TOT 100+ JAAR

10. Wij vergroten de kansen voor jeugdigen in een kwetsbare situatie
11. Gezonde keuzes zijn een gewoonte, ook voor inwoners in een kwetsbare situatie.
12. In wijken met een lagere sociaal-economische positie en (her) in te richten wijken maakt de leefomgeving gezonde keuzes makkelijker
13. We werken volgens 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur

Vitaal van –10 maanden tot 100+ gaat over het behouden en versterken van gezondheid en daarmee de zelfredzaamheid en veer-kracht van onze inwoners. Preventie en ondersteuning bevorderen een gezonde leefstijl en daarmee ook de veerkracht en zelfredzaamheid. Het gaat om het vermogen om veerkrachtig om te gaan met fysieke, mentale en emotionele uitdagingen in het leven.

Deze opgave raakt veel vlakken omdat de problemen die ontstaan bij een verminderde vitaliteit (‘hoe zitten we in ons vel’) vaak diverse oorzaken hebben, zoals inkomen, een fijne woning, sociale contacten of de inrichting van de leefomgeving.

INTEGRALE WIJKAANPAK TE BEGINNEN IN DIEREN STENFERT

14. We werken altijd met inwoners en partners aan maatwerkoplossingen voor elke wijk.

In een integrale wijkaanpak worden meerdere opgaven binnen één wijk met elkaar verbonden. Om van de wijk een fijne plek te maken voor en met alle inwoners werken we met inwoners en partners in de wijk samen. Daarbij werken we vanuit de kracht en mogelijkheden van de bewoners. We maken actief ruimte voor hun ideeën en plannen.

De grote uitdaging bij dit gemeenschaps-gericht werken is om in die samenwerking ook los te kunnen laten en verder te kijken dan de eigen doelstellingen. De integrale wijkaanpak betekent niet dat we meer doen, we doen het anders: **meer samen, slimmer en vanuit het perspectief van de inwoners.**

Deze aanpak passen we toe in de wijken met grootstedelijke problematiek: Velp Zuid, Rheden West en Dieren Stenfert. Om de vier jaar starten we een nieuwe integrale wijkaanpak met de inwoners en partners in de betreffende wijk.

We versterken de samenredzaamheid in de buurten

Opgaven en ambities

Straatgesprekken met inwoners juni 2023

Bijeenkomst met partners en ondernemers September 2023

Online vragenlijsten ingevuld door inwoners, partners en ondernemers

Rheden spreekt okt/nov 2023

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op onze opgaven. We koppelen er data aan die we onder andere hebben opgehaald bij onze inwoners en we maken onze ambities duidelijk.

Ondernemers, maatschappelijke partners en inwoners denken mee. Alle vragen en opmerkingen van inwoners, ondernemers en partners, zijn input voor dit koersdocument. We zijn blij en dankbaar voor deze medewerking. Samen leven begint bij luisteren naar elkaar.

Bijeenkomst met partners en ondernemers

BESTAANSZEKERHEID

Iedereen heeft recht op een zeker bestaan. Voor een zeker bestaan is het nodig dat je kan voorzien in de noodzakelijke levensbehoeften. Het gaat dan onder andere om het hebben van voldoende voorspelbaar inkomen en bijvoorbeeld over het mee kunnen doen bij een sportclub.

We zien dat de bestaanszekerheid voor een steeds grotere groep inwoners onder druk komt te staan. Dat begint bij de kansen voor inwoners om een zeker bestaan op te bouwen. Mensen die moeite hebben met basisvaardigheden als lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden hebben vaak niet dezelfde kansen in de samenleving als mensen die daar geen moeite mee hebben. Laaggeletterden zijn vaker werkloos, hebben vaker gezondheidsproblemen en/of schulden. Daarom zien wij deze vaardigheden als basis voor een zeker bestaan en het naar vermogen kunnen meedoen in de samenleving.

Opgroeien en leven in een onzekere situatie zorgt voor veel stress. Als er onvoldoende inkomen is of wanneer er schulden zijn, komen mensen in een stand van overleven. Veel mensen die leven in armoede of schulden hebben, hebben daarnaast vaak ook andere problemen. Die problemen beïnvloeden elkaar en kunnen elkaar versterken. De lokale uitvoering van de minima-effect rapportage (Nibud) laat zien dat gemeentelijke ondersteuning echt nodig is om de persoonlijke maandelijkse begroting rond te krijgen en mee te kunnen doen.

Afgelopen jaren is de werkloosheid gedaald. Maar betaald werk is voor een groot deel van de inwoners in de bijstand niet haalbaar. We zien dat mensen die geen betaald werk kunnen vinden, juist steeds verder op afstand van de arbeidsmarkt staan. We streven er in Rheden naar dat iedere inwoner mee kan doen naar vermogen en op zijn eigen manier kan bijdragen aan onze lokale samenleving, met betaald of onbetaald werk.

Samenvattend: We verminderen de bestaansonzekerheid van inwoners die in de knel zitten door hun basisvaardigheden te vergroten, hen te helpen balans te krijgen tussen inkomsten en uitgaven zodat er geen geldzorgen zijn en hen te laten meedoen op de manier waarop zij dat kunnen.

Wat zeggen inwoners hierover?

Wat vinden zij belangrijk?

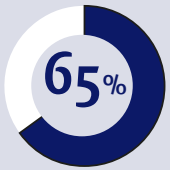

65% vindt dat de gemeente wél een rol heeft bij het extra ondersteunen van inwoners met een laag inkomen.

47%

vindt dat de gemeente een bredere rol heeft dan alleen mensen te helpen betaald werk te vinden

De gemeente moet ook helpen bij het vinden van zinvolle besteding van de dag door bijvoorbeeld vrijwilligerswerk.

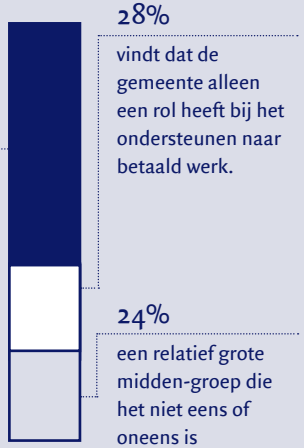

45% vindt dat met name geld uitgegeven zou moeten worden aan de ontwikkeling van basisvaardigheden.

Om de bestaanszekerheid te versterken vinden inwoners dit belangrijk

1. inzetten op betaald werk
2. ondersteunen van mensen met een laag inkomen *zoals bijvoorbeeld met de GelrePas*
3. Het aanbieden van hulpstructuren *om te helpen met de administratie en op het versterken van de (basis)vaardigheden van inwoners*

Wat zeggen partners erover?

Wat vinden zij belangrijk?

77% geeft aan dat de inkomensonder-steuning van het rijk onvoldoende is

En dat de gemeente hier wél iets aan moet bijdragen met bijvoorbeeld een GelrePas. Juist de mogelijkheid om via de gemeentelijke regelingen deel te nemen aan sport- en cultuur-activiteiten wordt als belangrijk gezien. De ondersteuning is cruciaal om mee te kunnen doen in de samenleving.

82% vindt dat de gemeente een rol heeft om inwoners in de brede zin van het woord te laten meedoen.

Het gaat niet alleen om begeleiding naar betaald werk, maar juist ook naar bijvoorbeeld vrijwilligerswerk. Het meedoen wordt gezien als basisbehoefte – ergens aan bijdragen en ergens bij horen. Naast de positieve effecten voor het individu geven de partners aan dat ook zij baat hebben bij een gemeente die hen ondersteunt door inwoners naar hen te bemiddelen als vrijwilliger.

40% vindt dat met name geld uitgegeven zou moeten worden aan de ontwikkeling van basisvaardigheden.

Als onderbouwing wordt aangegeven dat deze vaardigheden de basis zijn voor alle andere leefgebieden.

Wat weten we hierover: data

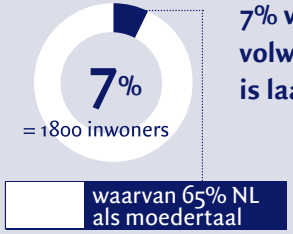

7% van de Rhedense volwassenen inwoners is laaggeletterd

Laaggeletterdheid is bepalend voor de kansen van inwoners in de samenleving. De inzet van educatietrajecten heeft een positief effect op de mogelijkheden van inwoners:

- **69% van de deelnemers krijgt een betere taalbeheersing;**
- **50% - 65% van de deelnemers krijgt een betere plek in de samenleving**
- **15% - 30% van de deelnemers krijgt een betere arbeidsmarktpositie.**

8,7% van de huishoudens heeft geregistreerde problematische schulden

Het aantal inwoners met geregistreerde problematische schulden stijgt de afgelopen jaren en ligt in Rheden hoger dan gemiddeld in de GGD-regio. Er is een grote risicogroep met een laag inkomen. Landelijk zien we dat de toename van het aantal schulden met name komt door de groep jeugdigen onder de 24 jaar.

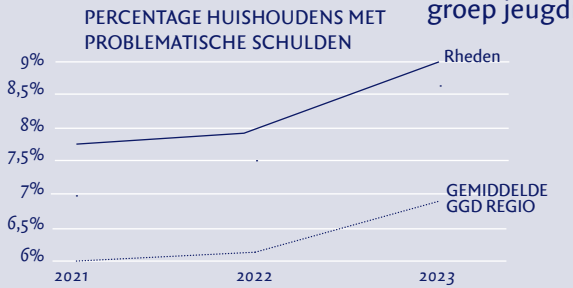

77% van de partners geeft aan dat de inkomensonder-steuning van het rijk onvoldoende is

- **Ca. 2.500 huishoudens in Rheden (11,9%) (met laag of geen vermogen) zit op of onder 120% van het wettelijk sociaal minimum.**
- **In deze huishoudens leven 1.325 kinderen (17,8% van alle kinderen).**
- **Ca. 30% van deze huishoudens zijn ouderen met een AOW-uitkering.**

Het is lastig de persoonlijke begroting sluitend te krijgen en op alle vlakken mee te doen[3]. De minimaeffectrapportage (Nibud) onderschrijft dat meedoen niet lukt zonder gebruik te maken van de gemeentelijke regelingen.

96% van de inwoners met een uitkering heeft weinig kans om op korte termijn (< 6 maanden) uit te stromen naar werk zonder ondersteuning/begeleiding.

We zien door daling van de werkloosheid en het aantal bijstandsuitkeringen een verschuiving in de doelgroep in de bijstand. We zien een grote groep die niet bemiddelbaar is.

- **30% van de bijstands-gerechtigden kan niet binnen 3 jaar de stap naar werk zetten.**
- **28% van de bijstands-gerechtigden zal altijd een beroep doen op begeleiding of ondersteuning, bijvoorbeeld in de vorm van loon-kostensubsidie of beschut werk.**

AMBITIES BESTAANSZEKERHEID

1

ALLE INWONERS BESCHIKKEN OVER DE BASISVAARDIGHEDEN LEZEN, SCHRIJVEN EN REKENEN EN ZIJN DIGITAAL VAARDIG

Onze focus ligt op het bereiken van laaggeletterde inwoners met Nederlands als moedertaal.

Juist laaggeletterde inwoners met Nederlands als moedertaal zijn over-vertegenwoordigd bij gemeentelijke afdelingen als werk, inkomen en schuldhulpverlening. Wijkgericht bieden we cursussen aan op de thema's werk, geld, gezondheid en gezin. Bij-voorbeeld het leren schrijven van een sollicitatiebrief, toeslagen aanvragen of het lezen van een bijsluiter. Om onderwijskansen te vergroten zetten we in op het stimuleren van een taalrijke omgeving voor laagge-letterde ouders. Tegelijk zal de gemeente actief haar afstand tot de samenleving en met name laaggeletterden verkleinen. Dit doet wij door in teksten alledaagse, eenvoudige woorden te gebruiken. Ook gebruiken we andere manieren van communiceren dan geschreven tekst.
Tegelijk zal de gemeente actief haar afstand tot de samenleving en met name laaggeletterden verkleinen. Dit doet wij door in teksten alledaagse, eenvoudige woorden te gebruiken. Ook gebruiken we andere manieren van communiceren dan geschreven tekst.

2

WE VOORKOMEN SCHULDEN BIJ JEUGDIGEN EN INWONERS MET EEN LAAG INKOMEN

Onze focus ligt op preventie en vroegsignalering van schulden.

Met schulden doelen we op een geldbedrag dat nog betaald moet worden, maar waarbij de inwoner niet aan de betalingsverplichting kan voldoen.

Samen met onze maatschappelijke partners bereiken we inwoners voordat problematische schulden ontstaan. We ondersteunen inwoners bij het invullen van formulieren en het op orde brengen van het huishoudboekje. Als er betalingsachterstanden zijn, gaan we er proactief op af en bieden onze hulp aan. Wanneer er schulden zijn ontstaan, helpen we inwoners weer naar een schuldenvrije toekomst. We leren inwoners grip te krijgen en te houden op hun geld.

3

INWONERS MET EEN LAAG INKOMEN MAKEN OPTIMAAL GEBRUIK VAN INKOMENSREGELINGEN

Onze focus ligt op inwoners met een laag inkomen met specifieke aandacht voor senioren en gezinnen met kinderen.

We ondersteunen inwoners met een laag inkomen om deel te nemen aan sportieve, culturele en recreatieve activiteiten. We ondersteunen de financiële stabiliteit van onze inwoners door een vangnet te bieden voor onverwachte noodzakelijke uitgaven en het voorkomen van hoge onverwachte zorgkosten. Extra ondersteuning is een voorwaarde voor hen om mee te kunnen doen. Met onze inkomensregelingen dragen we bij aan het algehele welbevinden, de gezondheid en de kansen van onze inwoners.

4

ALLE INWONERS MET EEN BIJSTANDSUITKERING DOEN MEE NAAR VERMOGEN

Onze focus ligt uitsluitend op meedoen naar vermogen. De gemeentelijke focus verschuift van stimulering naar betaald werk naar sociale activering.

Meedoen naar vermogen is heel divers, maar richt zich vooral op sociale activering van inwoners voor wie meedoen niet vanzelfsprekend is.
Sociale activering varieert van het bieden van een zinvolle dagactiviteit tot het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden naar (vrijwilligers)werk. De ene inwoner is actief in de vorm van een betaalde (parttime) baan, de andere in de vorm van een re-integratietraject, dagbestedingsplek, vrijwilligerswerk of mantelzorg. We sluiten in ons aanbod aan bij de mogelijkheden van de inwoner.

SOCIALE BASIS

We versterken de samenredzaamheid in de buurten, wijken en dorpen van de gemeente Rheden. We leggen hierbij de focus op inwoners en wijken die dit het hardst nodig hebben. We zien dat in buurten en wijken waar de samenredzaamheid hoog is, inwoners naar elkaar omkijken en dat is de sleutel voor een prettige samenleving. Zoals ook het Rhedens model laat zien: mensen met een ondersteuningsvraag worden vaak van nature bijgestaan door hun persoonlijke netwerk.

het Rhedens model

Soms is dit persoonlijke netwerk niet meer beschikbaar of toereikend. Dan is de nabijheid en flexibiliteit van vrijwillige inzet van inwoners van grote meerwaarde. Deze energie van inwoners en inwonersinitiatieven versterken de samenredzaamheid. Daarom stimuleren en ondersteunen we de oranje en gele cirkel van het Rhedens model.

Door financiële en personele krapte kunnen we niet doorgaan met het huidige hulpaanbod. We werken ernaartoe dat inwoners met ondersteuningsvragen over het vergroten van zelfredzaamheid, zelfstandig wonen, invulling van de dag, opvoeding, het vergroten van weerbaar-heid, mentale gezondheid etc. steeds meer worden ondersteund vanuit hun eigen netwerk, vrijwillige inzet en vrij toegankelijke collectieve voorzieningen. Als het nodig is, vullen we dit aan met kortdurende en doelgerichte geïndiceerde hulp en ondersteuning. Het uitgangspunt blijft dat inwoners passende hulp en ondersteuning krijgen.

Daarom versterken we binnen de sociale basis zowel de samenredzaamheid als de vrij toegankelijke voorzieningen waar dit het hardste nodig is. Op deze manier is hulp en ondersteuning laagdrempelig en dichtbij voor handen zodat gespecialiseerde zorg beschikbaar blijft voor inwoners in de meest kwetsbare situaties.

Wat zeggen inwoners hierover?

Wat vinden zij belangrijk?

Samenredzaamheid

78% is (enigszins) cultureel actief

hiervan is 59% lid van een vereniging, club of gezelschap

bron: Rheden Spreekt Cultuur 2020

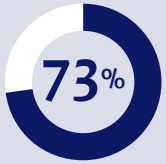

73% klopt voor een boodschap, maaltijd of klusje aan bij buren, vrienden, familie

51% klopt bij hen aan voor het brengen naar een doktersafspraak
uit straatgesprekken met inwoners

Het inwonerspanel van Rheden spreekt maakt onderscheid tussen hulpvragen aan familie, vrienden en kennis of de buurt. Zij geven aan dat hulpvragen eerder aan familie, vrienden en kennissen gesteld worden en in mindere mate aan de buurt.

Tweederde vindt dat de focus van de gemeente moet liggen op het verbeteren van de eigen kracht, energie en mogelijkheden van de inwoners zelf.

Mantelzorg en vrijwillige inzet

44% geeft aan behoefte te hebben aan hulp of ondersteuning van de gemeente
uit straatgesprekken met mantelzorgers

35% ziet in de buurt mogelijkheden om met buurtgenoten meer voor elkaar te betekenen

Tweederde geeft aan dat het soms best wat minder goed met iemand mag gaan en dat een mindere periode niet direct reden tot professionele hulp en zorg is.

57% geeft aan dat tegenslagen bij het leven horen en dat mensen mogen vertrouwen op hun eigen veerkracht.

83% vindt het logisch dat de gemeente meer investeert in wijken waar dat nodig is
van de inwoners uit het Rheden Spreekt panel

55% van de inwoners vindt dat voor lichtere klachten en problematiek het aan de sociale basis is om hiervoor hulp en ondersteuning te organiseren *bijvoorbeeld burenhulp, verenigingen en welzijnswerk.*

Driekwart vindt dat de gemeente kwetsbare ouders extra moet ondersteunen.

Wat zeggen partners erover?

Wat vinden zij belangrijk?

Samenredzaamheid

74% van de partners geeft aan dat er een verandering moet komen in de benadering van sociale en hulpvraag-stukken, waarbij het 'samen doen' in de wijk belangrijker wordt dan de individualistische benaderingswijze. Het is dus van belang het samen doen te bevorderen, maar daarbij ook oog te houden voor de situatie van de inwoner (samen waar het kan, individueel waar nodig). Partners geven aan dat het belangrijk is dat initiatieven van de mensen zelf komen en niet worden opgelegd.

Belangrijk is dat in de wijken waar weinig sociale cohesie is, mensen elkaar eerst beter leren kennen. Ook moet goed oog gehouden worden voor de vrijwilliger bijvoorbeeld dat deze niet overvraagd wordt.

55% van de partners vindt niet dat de gemeente adviseur en coach is voor de samenleving en dat de samenleving zelf oplossingen voor problemen en vraag-stukken mag creëren. *Zo wordt er bijvoor-beeld aangegeven dat de gemeente meerdere rollen kan hebben en hier tussen moet kunnen schakelen.*

Mantelzorg en vrijwillige inzet

53% van de partners vindt het de verantwoordelijkheid van inwoners om elkaar te leren kennen in de wijk

28% twijfelt.

Partners geven bijvoorbeeld aan dat dit soms ook gefaciliteerd moet worden, bijvoorbeeld met ontmoetingsplekken of een extra steuntje om elkaar wel te leren kennen. Ook geven zij aan dat wanneer inwoners dit niet willen, dit ook geaccepteerd moet worden. Daarnaast wordt opgemerkt dat wanneer je elkaar niet kent, je elkaar ook niet helpt.

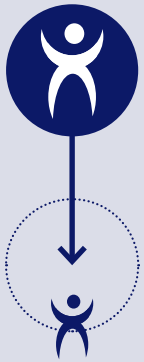

Maatschappelijke partners geven aan het logisch te vinden dat er in eerste instantie beroep wordt gedaan op het eigen oplossende vermogen, dat van de inwoners en het sociaal netwerk van de inwoner. Maar wel op voorwaarde dat er een vangnet beschikbaar is als zij het zelf niet meer redden.

Sociale basis en geïndiceerde hulp

Goede samenwerking tussen maatschappelijke initiatieven en formele vormen van zorg en hulpverlening wordt gemist.

Het merendeel van de onder-vraagden is van mening dat er prioriteiten gesteld mogen worden welke inwoners het eerst geholpen worden. *Niet de volgorde van melden is hierin leidend maar afwegingen op basis van inhoudelijke problematiek.*

Het merendeel van de respon-denten is geen voorstander van het maximaliseren van beschikbaar budget voor het inzetten van hulpverlening op basis van indicatie vanuit gemeente. Als professionele hulp nodig is moet die ook direct geboden kunnen worden.

Wat weten we hierover: data

De verwachting is dat het aantal eenpersoonshuishoudens toeneemt. De vanzelfsprekendheid dat mantelzorg en omzien naar elkaar vanuit de directe gezinssituatie of familie plaatsvindt, neemt daarmee af. Samenredzaamheid in de vorm van burenhulp, vrijwillige inzet en inwonersinitiatieven wordt hiermee nog belangrijker. Wij zien een toename in gebruik van geïndiceerde Wmo en jeugdhulp afgelopen jaren. Niet alleen in aantallen unieke inwoners dat hiervan gebruik maakt, maar ook in de uitgaven voor de uitvoering van de Wmo en Jeugdwet.

Samenredzaamheid

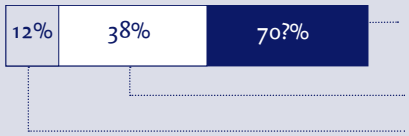

70% zou bij problemen met computergebruik aankloppen bij familie, vrienden of kennissen
38% gaat naar de bibliotheek
12% zoekt hulp in de eigen buurt

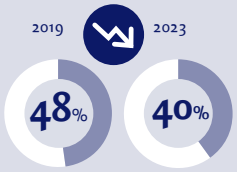

buurtbewoners helpen of ondersteunen elkaar
in 2019 zorgt 48% voor een buurtbewoner
In 2023 is dit 40%

Mantelzorg en vrijwillige inzet

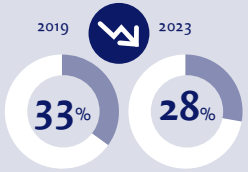

inwoners die voor iemand zorgen in de omgeving die hulp nodig heeft
in 2019 zorgt 33% voor iemand
In 2023 is dit 28%

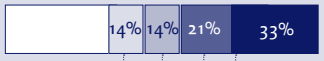

In de meeste gevallen zorgt men voor
een ouder (33%)
een partner (21%)
een buurman (14%)
of een vriend (14%).

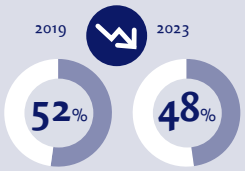

Inwoners die aan vrijwilligerswerk doen
In 2019 doet 52% aan vrijwilligers werk
in 2023 is dit 48%

Sociale basis en geïndiceerde ondersteuning

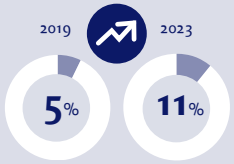

Inwoners die structureel hulp nodig hebben om zelfstandig te blijven wonen
In 2019 had 5% structureel hulp nodig
in 2023 is dit 11%.

Het aantal unieke personen dat gebruik maakt van hulp in het huishouden is gestegen
van 1452 in juni 2019
naar 1714 in juni 2023
Deze trend zal zich naar alle waarschijnlijkheid doorzetten gezien de voorspelde toename van het aantal ouderen in onze gemeente.

Het aantal unieke personen met een indicatie Wmo begeleiding stijgt (na een periode van daling)
van 302 in juni 2020
naar 503 in juni 2023

Het percentage jeugdigen met jeugdhulp is fors toegenomen vanaf 2015.
In 2022 was dit 15% voor gemeente Rheden.

AMBITIES DE SOCIALE BASIS

5

ALS GEMEENTE GARANDEREN WIJ ONTMOETING VOOR INWONERS IN KWETSBARE SITUATIES

Onze focus ligt op het bijdragen aan ontmoetingsmogelijkheden voor inwoners in kwetsbare situaties. Ontmoeting draagt namelijk bij aan het versterken, onderhouden en verbreden van het persoonlijk netwerk zodat samenredzaamheid kan ontstaan.

De infrastructuur van deze ontmoetingsplekken bestaat onder andere uit dorpshuizen, inloophuizen, verenigingen, bibliotheken, speelplaatsen, parken. Met de ontmoetingsmogelijkheden sluiten we aan op de trends en ontwikkelingen en de behoefte van de inwoners om ontmoeting en verbinding vorm te geven.

6

VRIJWILLIGE INZET ONDERSTEUNEN WAAR NODIG

De focus ligt aan de ene kant op het doorontwikkelen van de vrijwillige inzet zodat die hulp meer aansluit op de ondersteunings-behoefte van inwoners in een kwetsbare situatie. Aan de andere kant ligt de focus op het ondersteunen van jonge en werkende mantelzorgers, waardoor het voor hen makkelijk is zich in te zetten voor een ander.

De gemeente ondersteunt en waardeert vrijwillige inzet door inwoners. Vrijwillige inzet kan incidenteel of meer georganiseerd (vrijwilligerswerk) van aard zijn. Waar en wanneer nodig ondersteunen wij vrijwillige inzet bijvoorbeeld met een subsidieverstrekking of het toegankelijk maken van expertise. De mantelzorger kan op een laagdrempelige manier terecht bij een expert die kan ondersteunen met raad én daad. Dit geeft vrijwilligers en mantelzorgers het steuntje in de rug dat zij nodig hebben om op een prettige manier hun inzet voort te kunnen zetten.

7

SOCIALE LEEFBAARHEID VERGROTEN IN DE WIJKEN WAAR DE VEERKRACHT ONDER DRUK STAAT

In de meeste buurten van Rheden is het prettig wonen en in drie wijken staan de leefbaarheid en de veerkracht van de bewoners onder druk. Op die wijken leggen wij de focus.

Veerkracht gaat over hoe een wijk omgaat met een toenemende concentratie van kwetsbare bewoners. In een veerkrachtige buurt is de samenredzaamheid van de bewoners voldoende om te voorkomen dat het aantal problemen stijgt bij een toename van het aandeel kwetsbare bewoners. In buurten met weinig veerkracht gaat een toename van kwetsbare bewoners samen met een toename van ervaren overlast en onveiligheidsgevoel. In de wijken Dieren Stenfert, Rheden West en Velp Zuid is er sprake van lage veerkracht.

AMBITIES DE SOCIALE BASIS

8

WE BESCHIKKEN OVER EEN ROBUUSTE SOCIALE BASIS

We versterken de sociale basis waarbij de focus ligt op de inwoners en wijken die dit het hardste nodig hebben. Dat doen we door meer in te zetten op preventieve en vrij toegankelijke voorzieningen.

Professionals, vrijwilligers en een combinatie daarvan bieden hulp en ondersteuning vanuit de vrij toegankelijke voorzieningen en zijn zowel individueel als collectief. Deze vormen van hulp en ondersteuning zijn het fundament waar de grootste groep inwoners met een betrekkelijk lichte en eenvoudige hulp en ondersteuningsvraag terecht kan. Deze hulp en ondersteuning is nabij en goed toegankelijk.

9

GESPECIALISEERDE HULP IS BESCHIKBAAR VOOR INWONERS IN DE MEEST KWETSBARE SITUATIES

Voor inwoners in een uiterst kwetsbare situatie zorgen we dat gespecialiseerde hulp geborgd blijft. Deze hulp zetten we kortdurend in en is ter ondersteuning van de lokale context van de inwoner, zodat deze zelf met zijn/haar sociale omgeving verder kan.
Het gaat zowel om volwassenen als jeugdigen en gezinnen in de meest kwetsbare situaties. Het kan gaan om jeugdigen waarbij sprake is van ernstige ontwikkelingsachterstand, gezinnen met complexe problematiek op meerdere leefgebieden of gezinnen die onvoldoende in staat zijn om een veilige omgeving te bieden om in op te groeien. Aanleiding daarvoor kan zijn schuldenproblematiek, scheidingsproblematiek, gedragsproblematiek, kindermishandeling of huiselijk geweld. Ook kan gedacht worden aan inwoners (volwassenen en/of jeugdigen) met zeer specifieke zorg- en ondersteuningsvragen waarbij een (licht) verstandelijke beperking of psychiatrische problematiek een te grote wissel trekt op het gezinsleven, maatschappelijk functioneren of in de ontwikkeling van de kinderen.
Gelet op de schaarse middelen en (gespecialiseerde professionele) menskracht, betekent dit dat er voor lichtere problematiek meer een beroep gedaan moet gaan worden op de eigen kracht van de samenleving, aangevuld met (collectieve vormen van) vrij toegankelijk voorzieningen in de sociale basis.

GEZOND EN VITAAL VAN -10 MAANDEN TOT 100+ JAAR

Gezonde en vitale inwoners zijn zelfredzamer en gaan veerkrachtiger om met uitdagingen in het leven. Hoe gezond en vitaal inwoners zich voelen, hangt af van verschillende factoren zoals het vermogen om veerkrachtig om te gaan met fysieke, sociale en mentale uitdagingen in het leven.

Bij fysieke uitdagingen gaat het bijvoorbeeld over conditie, voeding, eventuele (lichamelijke) beperkingen en middelengebruik.

Bij mentale uitdagingen over het geestelijk welzijn, het om kunnen gaan met emoties en spanningen in het leven die bijvoorbeeld worden veroorzaakt door onvoldoende inkomen of andere onderliggende oorzaken. Zo staat het toekomstperspectief voor jeugdigen onder druk door focus op prestaties, sociale media en negatieve ontwikkelingen zoals klimaatverandering. Sociale uitdagingen gaan over het hebben van een netwerk om je heen en contact met andere mensen, denk aan familie, vrienden, de buurt of in georganiseerd verband als een vereniging. Zowel het eigen gedrag als de omgeving waarin iemand leeft, hebben invloed op een gezond en vitaal leven.

Om tot een zelfredzame inwoner uit te groeien, hebben juist kinderen in kwetsbare situaties het nodig om gezond en veilig op te kunnen groeien. Het is hierbij cruciaal om de problemen te doorbreken die van generatie op generatie zijn doorgegeven op het gebied van armoede, geweld, gezondheid en geletterdheid.

Wat zeggen inwoners hierover?

Wat vinden zij belangrijk?

Algemeen vitaal en gezond

Inwoners noemen rust, groen, plezier, beweging, voldoende geld en gezond eten, belangrijke thema's voor gezondheid.

50% vindt het belangrijk dat de gemeente inwoners ondersteunt bij het maken van gezonde keuzes

Mentale gezondheid

75% van de inwoners heeft geen idee of er in de gemeente voldoende aandacht is voor mensen met psychische problemen.

Inwoners zien sociaal contact, gezonde leefstijl en professionele zorg als de belangrijkste middelen om mentale klachten te voorkomen.

Fysieke gezondheid

Inwoners geven aan meer te willen weten over een gezond voedingspatroon.

Inwoners dragen veel verschillende initiatieven aan om een gezondere leefstijl te ontwikkelen

bijv. buurtmoestuinen; gezamenlijk koken en eten; stoppen met ongezond voedsel bij scholen en sportclubs.

Inwoners vinden sport(clubs) duur en willen dat sport financieel toegankelijker wordt voor meer mensen.

Andere ideeën over stimuleren van sport en bewegen: lanceer wandelroutes in en tussen de dorpen, sluit vooral aan bij wat inwoners zelf motiveert en geef een sportpas.

Sociale gezondheid

Jongere inwoners willen graag meer fysieke ontmoetingsplekken, bijvoorbeeld om te chillen in het park of een game- of studiecafe.

Jongere inwoners geven ook aan dat het nodig is om activiteiten te organiseren met jeugdigen om ontmoeting en interactie te bevorderen.

Jongere inwoners zien ook eenzaamheid onder jeugdigen. De online-wereld biedt veel mogelijkheden voor contact, maar het mist diepgang en gaat snel weer over.

bronnen: Straatgesprekken met inwoners, Opiniepijlers, vragenlijst Moventem

Wat zeggen partners erover?

Wat vinden zij belangrijk? (Vragenlijst Moventem)

Algemeen vitaal en gezond

Partners vinden dat investeringen nodig zijn in de kracht, energie, mogelijkheden en vaardigheden van de inwoners en wijken. In plaats van de gevolgen van problemen te compenseren met voorzieningen. Daarbij mag er ook 'ongelijk' geïnvesteerd worden: dus meer tijd en middelen naar inwoners in een kwetsbare situatie.

80% geeft aan dat tegenslag en incidenten bij het normale leven horen, en niet alle hulpvragen geproblematiseerd / gemedicaliseerd moeten worden.

Het inzetten op de ontwikkeling van pedagogische vaardigheden van ouders wordt specifiek benoemd.

Op de vraag om focus aan te brengen staan het bevorderen van basisvaardigheden en het aanpakken van opvoed- en opgroeivraagstukken in de top vijf.

Een levensloop benadering (Life Course Approach) kan een goede kapstok zijn om vroegtijdig en in alle leeftijdsfasen gezondheid te stimuleren.

LCA

Mentale gezondheid

Er mag meer aandacht voor en inzet op de mentale gezondheid van inwoners zijn. En met name bij de jeugdigen. *Ook het ontwikkelen van basisvaardigheden om gezonde keuzes te maken wordt benoemd. Verenigingen en het onderwijs spelen een belangrijke rol hierin. Voor de gemeente zien zij een stimulerende rol, waarbij inwoners en partijen in het veld zelf bepalen 'hoe' ze het aanpakken.*

Fysieke gezondheid

Er mist vaak veel kennis over gezondheid bij mensen. *Zo kan kennis en bewustzijn over het lichaam bij ouder worden of over achtergrond van voeding waardevol zijn en bijdragen aan gezonde keuzes.*

Wat weten we hierover: data

Gezonde leefomgeving

95% van alle keuzes die mensen maken zijn onbewust. Keuzegedrag is dus vaak niet rationeel maar gebaseerd op gewoontes, prikkels en verleidingen uit de omgeving. Denk aan het aanbod van ongezonde voeding in (sport)kantines, supermarkten en fastfoodketen. Gezonde keuzes moeten we daarom ook stimuleren via een gezonde leefomgeving.

Milieuaspecten zijn van invloed op onze gezondheid. Zo wordt het warmer, wat zorgt voor hittestress. En bij de inrichting van onze leefomgeving is kijken naar o.a. groen, voorzieningen, toegankelijkheid, beweegvriendelijkheid belangrijk! De belangrijkste factoren zijn: Hitte , Luchtkwaliteit en Binnenmilieu

Mentale gezondheid

Het aantal volwassenen en jeugdigen met mentale problemen neemt al jaren toe. *Van de inwoners geeft 21% aan in de afgelopen 4 weken (heel) veel stress te ervaren. Jeugdigen ervaren vaker dan ouderen stress.*

19% van de 13/14-jarigen heeft een verhoogd psychosociaal risico in 2018 *(bron: integrale jeugdrapportage ggdgm). Het welbevinden van jeugdigen en jongvolwassenen neemt af.*

Wat weten we hierover: data

Algemeen vitaal en gezond

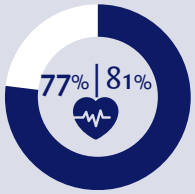

Het aantal inwoners dat de gezondheid als (zeer) goed ervaart was in de periode 2012-2020 stabiel (77%-81%).
In 2022 (coronajaar) was dit met 65% beduidend lager
en ook lager dan in Nederland (70%).

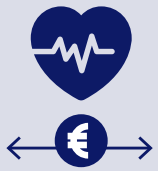

Sociaal Economische Gezondheidsverschillen groeien:
Mensen met een praktische opleiding en laag inkomen leven gemiddeld 15 jaar minder in goede gezondheid dan mensen met een hbo- of universitaire opleiding en hoog inkomen. Ook leven mensen met een lage Sociaal Economische Positie (SEP) korter (mannen 8,2 jaar en vrouwen 6,7 jaar korter). De verschillen zijn terug te zien in het lokale gezondheidsbeeld

Gedrag: mensen met een hoge SEP sporten vaker (bewegen gelijk), roken minder en hebben vaker een gezond gewicht.

Omgeving: mensen met een lage SEP wonen vaker in een versteende omgeving met minder groen, ervaren meer geluidshinder door verkeer en zijn minder tevreden over de woonomgeving.

6% van de kinderen in Rheden leefde in uitkeringsgezin in 2022
7,3% van de kinderen leeft in een eenouderhuishouden in 2023, dit neemt al jaren toe.
Het leven in armoede en in eenouderhuishouden verhogen de kans op problematiek voor jeugdigen.

In Rheden heeft 15% van de peuters/ bassischoolleerlingen een verhoogd risico op een onderwijsachterstand.

Het aantal leerlingen dat verzuimt neemt in Rheden al jaren toe en ligt hoger dan landelijk.
Dat geldt ook voor het aantal jeugdigen dat voortijdig de school verlaat. Het aantal jeugdigen dat een startkwalificatie heeft met 22 jaar daalt eveneens (76% in 2023).

12% van de ouders ervaart een vorm van opvoedproblematiek in 2021.

Fysieke gezondheid

Leefstijlfactoren hebben grote invloed op gezondheid:
Roken (9,4%),
(ongezonde) voeding (8,1%),
weinig bewegen (2,3%) en
alcoholgebruik (1,5%)
leveren samen met ruim 20% de grootste bijdrage aan de totale ziektelast in Nederland. Bron: RIVM.

Bij volwassenen (met name ouderen) zijn fysieke beperkingen en chronische aandoeningen een uitdaging.
Rheden heeft relatief veel inwoners met een chronische aandoening
(39% t.o.v. 34% in de regio).
In de groep 65+ jaar is dit zelfs
(51% t.o.v. 48% in de regio).

De manier waarop, en het verband waarin, mensen sporten en bewegen wordt diverser.
Naast de vereniging zijn meer flexibele vormen van sport (via apps, reservering of community) steeds populairder.

AMBITIES GEZOND EN VITAAL VAN -9 MAANDEN TOT 100+ JAAR

10

VERGROTEN VAN KANSEN VOOR JEUGDIGEN IN EEN KWETSBARE SITUATIE

Onze focus ligt op het verstevigen van de opvoed- en opgroeiomgeving (pedagogische basis) van (aanstaande) ouders, kinderen en jeugdigen in kwetsbare situaties, voornamelijk in wijken met een lage veerkracht. We richten ons op thuis, in de wijk, kinderopvang, scholen en vrije tijd. De Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 is mede richtinggevend voor de komende jaren.

Dit vraagt om stimulering van een veilige, gezonde en kansrijke omgeving waarin kinderen en jeugdigen zich ontwikkelen en hun talenten ontdekken, ongeacht hun achtergrond, beperking of sociaaleconomische positie. Bijvoorbeeld door preventieve en basisvoorzieningen zoals Kansrijke start, laagdrempelige manieren en plekken waar jeugdigen en ouders met opgroei- en opvoedvragen terecht kunnen in de wijk.

11

GEZONDE KEUZES ZIJN EEN GEWOONTE, OOK VOOR INWONERS IN EEN KWETSBARE SITUATIE

We gaan voor meer gezonde gewoontes. Nog vaker stimuleren we simpele keuzes en aanpassingen in het dagelijks leven die helpen om gezond, sterk en vitaal te blijven. De focus ligt op het bereiken van inwoners met een lage SEP, mentale veerkracht bij jeugdigen en jongvolwassenen en actief en sterk ouder worden.

We helpen inwoners gezonde keuzes te maken met voorlichting, communicatie en het letterlijk laten ervaren van gezonde keuzes. Gezonde keuzes gaan over voldoende bewegen, gezonder eten en drinken, een rookvrij leven, bewust omgaan met alcohol/drugs en mentale rust. Dat doen we vooral groepsgericht. Denk aan programma's over gezond koken voor schoolklassen of een groep buren in de wijk.

12

IN WIJKEN MET EEN LAGERE SOCIAAL-ECONOMISCHE POSITIE EN (HER) IN TE RICHTEN WIJKEN MAAKT DE LEEFOMGEVING GEZONDE KEUZES MAKKELIJKER

We werken aan een leefomgeving waarin gezonde keuzes veel makkelijker, simpeler en aantrekkelijker zijn dan nu. Onze focus ligt op wijken met een lage sociaaleconomische positie en wijken die worden (her)ingericht (een nieuwe start).

Voor een gezonde leefomgeving richten we ons op:

- *Een voedingsomgeving waarin gezonde producten de basis zijn.*
- *Een beweegvriendelijke openbare ruimte, met voorrang voor fietsers, voetgangers en openbare sport- en beweegmogelijkheden*
- *Ruimtes voor sport, voor traditionele verbanden (o.a. gymzalen, sporthallen, velden) èn moderner georganiseerde sporten (communities, flexibel gebruik ruimtes).*
- *Milieuaspecten zoals hitte en schone lucht hebben grote invloed op onze gezondheid. In de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan laten we zien hoe we daar aan werken.*

13

WE WERKEN VOLGENS 1 GEZIN, 1 PLAN, 1 REGISSEUR

Kwetsbare gezinnen bieden we bij hun zorg en ondersteuning één aanspreekpunt. Deze persoon helpt het gezin met het vinden van de juiste hulpvraag. Samen stellen ze een integraal plan op. Het aanspreekpunt blijft betrokken bij de uitvoering en evaluatie van het plan.

In de basis kunnen inwoners zelf de regie voeren over hun leven, hun problemen en benodigde hulp en ondersteuning. Voor sommige inwoners groeit dit (tijdelijk) boven het hoofd. Als dit ook niet vanuit de sociale omgeving opgevangen kan worden, is het belangrijk dat inwoners vanuit 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur ondersteund worden. Hiermee verbeteren we de hulpverlening aan gezinnen waarin meerdere hulpverleners betrokken zijn. De toegevoegde waarde neemt nog meer toe bij de integrale benadering voor alle leden van het gezin met al hun hulpvragen.

Het proces dat we zijn aangegaan met onze inwoners en partners heeft geleid tot een visie op het sociaal domein in de gemeente Rheden met twaalf stevige ambities

DE VISIE BESTAAT UIT DEZE HOOFD-ELEMENTEN:

- VERGROTEN VAN DE BESTAANSZEKERHEID VAN ONZE INWONERS
- VERSTERKEN VAN DE SOCIALE BASIS
- VERSTERKEN VAN DE GEZONDHEID EN VITALITEIT
- WE KIEZEN VOOR EEN GEBIEDSGERICHTE AANPAK VOOR WIJKEN MET GROOTSTEDELIJKE PROBLEMATIEK

Ons zwaartepunt ligt altijd lokaal. Onze focus ligt bij de verbinding in de dorpen en wijken.

Daarbij is er een grote focus op jeugdigen, met name bij preventievraagstukken.

De leidende principes

Leidende principes zijn belangrijke, gedeelde uitgangspunten die de komende jaren richting geven aan onze koers. Met onze inwoners en partners blijven we dankzij de leidende principes scherp bij de opzet van de uitvoeringsagenda, en bij het realiseren van de uitvoeringsagenda.

We maken onderscheid

We hebben het lef niet alle initiatieven en dorpen en wijken gelijk te behandelen. Elk dorp, elke wijk of elk initiatief is anders, dus ondersteunen we dat op een manier die in die situatie past. Denk aan gerichte acties in een wijk of dorp waar veel ontwikkelingen samenkomen zoals hoog zorggebruik, armoede en eenzaamheid. Zo zijn we effectiever en houden we het betaalbaar.

Sturing op maatschappelijk effect

Voor dit Koersdocument Sociaal Domein hebben we de indicatoren bepaald die inzicht geven in effecten van beleid. De monitor is een ontwikkelmodel waarbij we aansluiten op de Brede Welvaart-monitor, een gemeentebreed dashboard. Op deze manier worden de effecten van het integrale beleid en interventies inzichtelijk. De indicatoren worden deels gemeten met cijfers (kwantitatieve data) en deels door ervaringen op te halen bij inwoners en partners (kwalitatieve data). Het geheel aan indicatoren maakt de ontwikkeling binnen het Sociaal Domein zichtbaar.

Effecten van interventies worden soms pas over een langere termijn zichtbaar, maar worden continu gemonitord. In de monitor kunnen zowel korte termijn ontwikkelingen als lange termijn trends gevolgd worden. Dit geeft de mogelijkheid om te sturen en om prioriteiten te stellen. Bij bepaalde ontwikkelingen (positief of negatief) kunnen we gericht aanpassingen doorvoeren.

Brug van willen naar kunnen

Dit is het Koersdocument waarin we aangeven welke gemeente we wíllen zijn. Omdat we ook een grote financiële opgave hebben, zullen we deze visie de komende jaren in overeenstemming moeten brengen met de gemeente die we, gezien onze financiële middelen, kúnnen zijn.

Van visiedocument naar uitvoerings-agenda. Dit Koersdocument Sociaal domein is het kader voor de uitvoerings-agenda. Deze agenda stellen we elke drie jaar samen met onze partners op.

De plek waar je woont en samenleeft met anderen is van invloed op je gezondheid en welbevinden

Gezond en veilig opgroeien

BEGRIPPEN EN DEFINITIES

Sociaal Economische Positie (SEP) De positie die iemand inneemt op de maatschappelijke ladder. Het wordt meestal gemeten aan de hand van inkomen, opleiding of beroepsstatus.

Opgave Vraagstuk dat speelt in de samenleving en een (gezamenlijke) aanpak vereist om tot verbetering van de situatie te komen

Ambitie Het streven naar een bepaald doel door iets tot stand te brengen

Rhedens model, een toelichting Het Rhedens model is een theorie over hoe we kijken naar hoe mensen contact hebben met elkaar en samenleven. Het legt uit hoe mensen het samen redden. In deze theorie gaan we uit van de eigen kracht van de inwoner. Met eigen kracht bedoelen we de talenten en mogelijkheden van de inwoner om zelf oplossingen te vinden voor problemen. De inwoner heeft de ene keer meer eigen kracht dan de andere keer. Op de momenten dat de inwoner zelf minder goed problemen kan oplossen, gebruikt de inwoner de ondersteuning van mensen om zich heen. Dat zijn in het begin vaak familie en vrienden, buren of kennissen. Dat gaat om mensen die al een vertrouwensband hebben met elkaar. Maar als die hulp er niet is of niet genoeg is, dan zijn er anderen die kunnen ondersteunen, zoals vrijwilligers. Als de ondersteuning van deze mensen niet of onvoldoende helpt kloppen inwoners pas aan bij de gemeente en bij beroepskrachten. Zo werkt het meestal hoe mensen elkaar ondersteunen en het samen redden.

Er zijn natuurlijk ook situaties te bedenken waarin het probleem zo dringend is dat een inwoner meteen de hulp van een beroepskracht nodig heeft. In het Rhedens model kan dat óók. En in veel gevallen is het een combinatie van mensen die een inwoner ondersteunen, bijvoorbeeld een dochter die de administratie doet, een vrijwilliger die de inwoner naar een activiteit brengt en een beroepskracht van de wijkzorg die helpt bij persoonlijke verzorging.

Het Rhedens model hebben we ook in een plaatje uitgelegd. De inwoner staat in het midden met daar omheen vijf kringen. In de eerste kring, dichtbij de inwoner, moet je je de familie en vrienden van de inwoner voorstellen. In de tweede kring zijn het mensen zoals; kennissen, buren of iemand van de voetbalvereniging, waarbij de inwoner terecht kan. In de derde kring zijn het vrijwilligers van organisaties die de inwoner ondersteunen.
De vierde kring is de gemeente en in de vijfde kring de beroepskrachten. Al deze kringen samen vormen het sociale netwerk om een inwoner heen.

Het sterke van het Rhedens model is dat de kringen open zijn; want een goede verbinding tussen al deze kringen is belangrijk om ondersteuning te kunnen geven die het beste bij de situatie van de inwoner past. Wat het beste past is ondersteuning vanuit de kring(en) dichtbij de inwoner en waar het nodig ondersteuning vanuit de kring(en) verder bij de inwoner vandaan. Je hoeft niet verplicht eerst andere kringen door voordat je bij een beroepskracht terecht kan.

Samenredzaamheid We omschrijven samenredzaamheid als de ondersteuning vanuit het sociale netwerk van de inwoner én als gewenst aangevuld met georganiseerde vrijwillige hulp, waardoor de inwoner zichtzelf kan redden (zelfredzaamheid). In het Rhedens model zijn dit de binnenste drie kringen (rood, oranje en geel).

Sociale basis We omschrijven de sociale basis als alle voorzieningen (aanbod) bedoeld om elkaar te ontmoeten en ondersteunen, ontwikkelen en ontspannen; die zorgen dat mensen kunnen samenleven en meedoen.
Dit aanbod kan door inwoners worden gebruikt, zonder dat ze daarvoor officieel toestemming (een indicatie) nodig hebben. Voorbeelden van deze voorzieningen zijn: familie, vrienden, kennissen, groepen, buren(netwerken), vrijwilligers, school, online netwerken, werk, verenigingen, jongerenwerk, sociaal raadslieden, beroepskrachten et cetera.

Veerkracht Het vermogen van mensen en systemen (of onderdelen daarvan) om zodanig te reageren op veranderende omstandigheden of verstoringen dat essentiële kenmerken of eigenschappen hersteld worden.

Right to challenge
De kern van de aanpak is dat een groep (georganiseerde) bewoners taken van gemeenten kunnen overnemen als zij denken dat het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan.